STUDIU PRIVIND PARTICIPAREA GRUPURILOR DEFAVORIZATE ȘI IMPACTUL POLITICII DE COEZIUNE ASUPRA ACESTORA ÎN ROMÂNIA

mmt
Metro Media Transilvania

12 octombrie 2010

Contribuția fondurilor europene la integrarea populației Roma, București

Obiectivele studiului

Un mapping complex al condiției comunității rome din România

- Aspecte demografice
- Resurse deținute (sociale, profesionale, experiențiale, aspiraționale)
- Calitatea locuirii, posesia de bunuri
- Accesul la serviciile publice (educație, sănătate, asistență socială)

Problematica accesului la fondurile structurale

- Resursele comunitare
- Strategia și acțiunile administrației publice locale
- Experiența beneficiarilor fondurilor structurale

Programele Operaționale Sectoriale

- POR
- POS CCE
- POS DRU
- POS Mediu

Schimbări demografice

- Datele censitare din 2002 nu mai reprezintă un reper valid în estimarea dimensiunii comunității rome.
- Ultimele studii indică, estimativ, peste 750.000 persoane de etnie romă.
- Aproape două treimi dintre romi locuiesc în mediu rural.
- În 60% din unitățile administrative teritoriale au fost identificate persoane de etnie romă.
- În 24% din comune, comunitatea romă depășește 200 membri.

Schimbări demografice

- La nivel național, în rural, comunitățile mici de romi sunt asociate mai degrabă cu localitățile foarte dezvoltate iar cele mari cu localitățile mediu dezvoltate.
- Circa un sfert dintre romi locuiesc în ruralul sărac.
- În 34% din orașe, comunitatea romă depășește 800 membri.

Migrație

- Date estimative privind migrația externă a romilor ne indică faptul că circa 20% din romi au plecat pentru a munci în străinătate.
- Ponderea ridicată a migrației externe, la nivel comunitar, se asociază cu comunitățile de romi rurale, de dimensiuni medii și mari, precum și cu regiunile de dezvoltare Sud Vest Oltenia sau Vest.
- Dintre toate grupurile etnice din România, romii au cea mai ridicată rată a plecării la muncă în străinătate (17%-20% în rândul romilor, față de 12% în rândul maghiarilor și 9% în rândul românilor).

Migrație

- Pentru următorii doi ani intenția de a pleca la muncă în străinătate se situează la același palier de valori (18% dintre romi intenționează să plece temporar în următorii 2 ani), principalele destinații fiind Italia sau Spania.
- Profilul persoanei care vrea să emigreze temporar: tânăr (18-24 ani), șomer sau angajat, cu studii vocaționale sau medii.
- Intenția de stabilire definitivă în străinătate e de circa 5%, cu aceleași destinații principale.
- Intenția de migrație internă una mai redusă, de circa 3%, cu o orientare majoritară spre urbanul mare.

Aprecierea generală a vieții

- O depreciere accentuată a satisfacției generale față de viață, în general, pe fondul crizei economice și sociale (de la 16% mulțumiți, în 2006, la 12% în 2009 și 7% în 2010).
- Scade și optimismul pentru următoarele 12 luni, de la 27% speranță de mai bine, în 2006, la 13% în 2009 și 4 % în 2010.
- Aceste valorile sunt inferioare celor din populația non-romă, deși și în cazul acestora se constată diferențe majore (28% mulțumiți în 2006 și doar 14% în 2009, 33% speranță de mai bine în 2006 și doar 26% în 2009).

Capital social

- Încrederea e un concept-cheie în evaluarea capitalului social. Remarcăm schimbări semnificative în privința atitudinii față de celălalt:

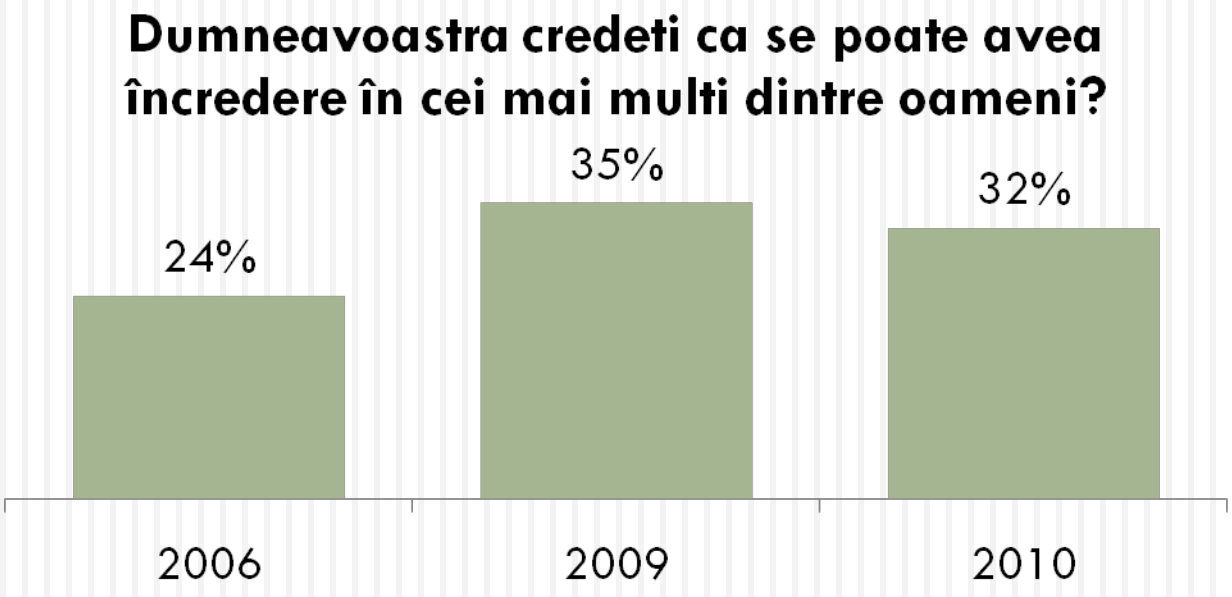

Metro Media Transilvania

Capital social

- În privința încrederii în elitele comunitare, categoriile cele mai bine creditate de către romi sunt *preotul/pastorul* (56% încredere multă și foarte multă), *profesorii* (52%), *doctorii* (51%) și *liderii romilor* (49%).
- Un nivel mai scăzut de încredere îl dețin reprezentanții mediului politic, *consilierii locali* (20%) sau cei ai mediului de afaceri, *patronii* (13%).

Resurse profesionale

- Circa 30% dintre romi nu declară, la nivel spontan, nicio meserie pe care să știe să o performeze. 31% menționează doar o meserie, 39% cunosc 2 meserii, 19% cunosc trei meserii iar 8% menționează 4.
- Cele mai frecvent menționate meserii: *agricultor, lucrător în construcții, zidar, zugrav, tâmplar, menajeră*.
- Anumite meserii considerate tradiționale (*cazangerie, potcovărie, împletit nuiele*) sunt cunoscute la un nivel bun de performare de maxim 8%-9%.
- Anumite calificări de factură modernă (utilizarea calculatorului, a Internetului, contabilitate primară sau secretariat) au o incidență scăzută în rândul romilor (maxim 5%).

Resurse profesionale

- Interesul pentru a urma cursuri de formare profesională e unul redus (28% manifestă interes ridicat). Calificările vizate sunt în domeniul *serviciilor* (croitorie, bucătărie), *comerțului* sau *construcțiilor* (zidărie, zugravi).
- Limba română (98%), romani (72%) și maghiara (20%) sunt cele mai cunoscute de către romi, la nivelul unei minime conversații.
- Cunoașterea unei limbi străine de circulație, pentru un nivel elementar de conversație, are o incidență de circa 8%-9% în rândul romilor.

Accesul la piața forței de muncă

- În general, atitudinea față de accesul la un loc de muncă e marcată, în cazul etniei rome, de un puternic bagaj stereotipal în privința rolurilor de gender.
- C*uantumul venitului* și *siguranța* oferite sunt cele mai importante caracteristici ale unui loc de muncă.
- Există un nivel ridicat de vulnerabilitate al romilor în privința accesului la piața forței de muncă, manifestat prin acceptarea unui salariu minim net mai mic decât cel național, a unor condiții de muncă proaste sau situate la limita legalității.

Accesul la piața forței de muncă

- Percepția discriminării în obținerea unui loc de muncă reprezintă o realitate cu care etnia romă se confruntă în mod curent.
- *Romii*, *persoanele cu dizabilități* și *vârstnicii* sunt, în opinia celor intervievați, cele mai des discriminate categorii în privința obținerii unei slujbe.
- Există o pondere ridicată a celor cărora li se pare firească discriminarea pe criterii etnice (29% dintre romi consideră că românii sunt mai îndreptățiți decât ei să aibă un loc de muncă).

Ocupare

- Gradul de ocupare al populației de etnie romă este de circa 25%. Mai mult de jumătate dintre aceștia sunt zilieri.
- În ultimul an a scăzut semnificativ ponderea angajaților din totalul persoanelor ocupate, cel mai probabil din cauza crizei economice.
- Profilul persoanei rome ocupate e cel al unui bărbat, cu vârsta de 35-44 ani, cu studii medii.
- Probabilitatea cea mai mică de ocupare în rândul etniei rome o au femeile, cu vârsta de 18-34 ani, fără școală.
- Raport dintre angajații din sectorul public și cel privat s-a echilibrat în ultimul an (de la 32%-60% la 41%-53%).

mmt
Metro Media Transilvania

Ocupare

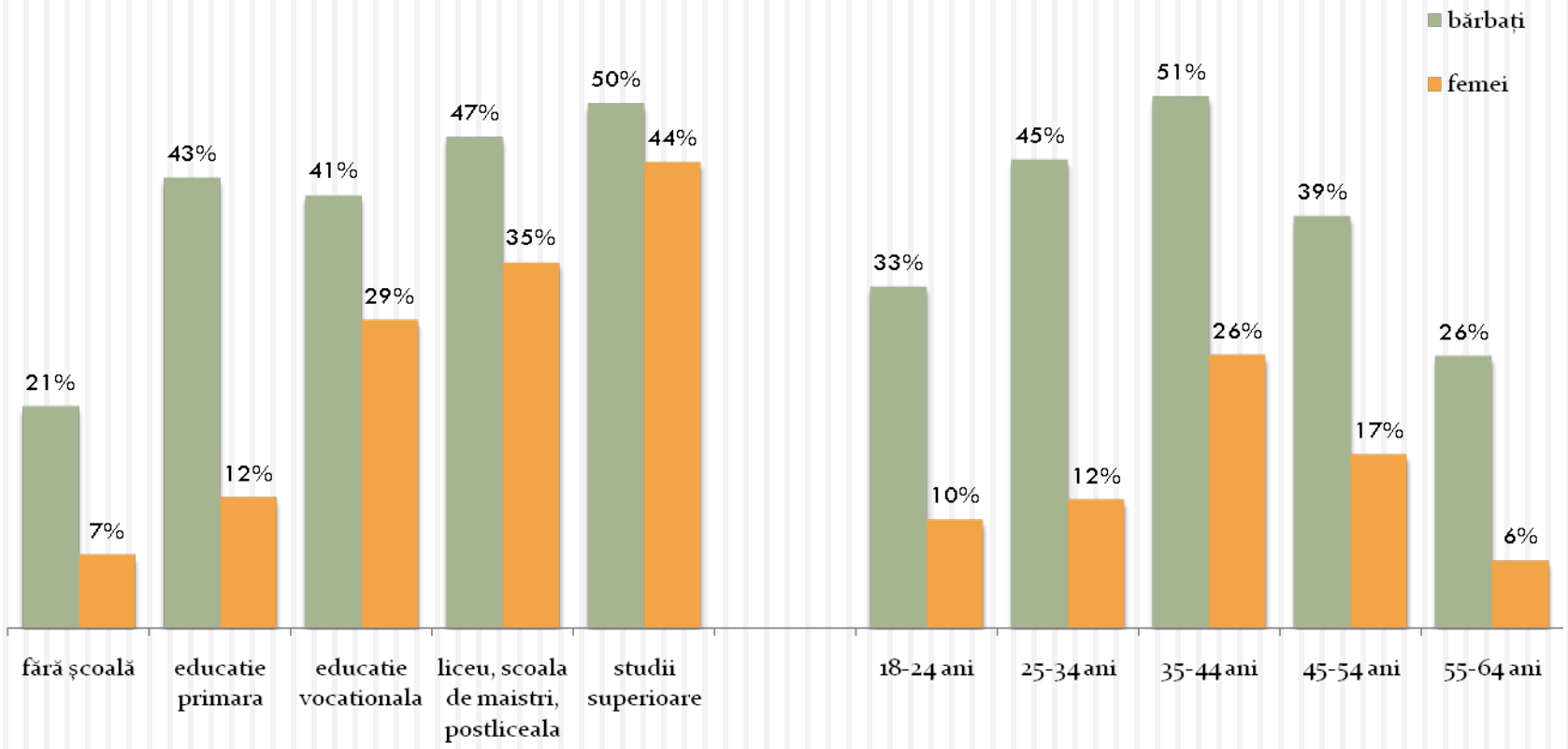

Rata de ocupare a persoanelor de etnie romă în funcție de nivelul de educație și vârstă

mmt
Metro Media Transilvania

Ocupare

- *Serviciile*, *construcțiile*, *industria* și *agricultura* sunt domeniile care absorb circa 80% dintre romii care au un loc de muncă.
- Jumătate dintre romii cu un loc de muncă își desfășoară activitatea afară/în aer liber.
- În medie, angajații de etnie romă au o vechime de 6 ani. 22% dintre angajații romi lucrează în companii străine sau mixte. 85% dintre ei nu au funcții de conducere.
- Scade nivelul de satisfacție față de locul de muncă, de la 19% complet și foarte satisfăcut, în 2008, la 12% în 2010.
- Rata antreprenoriatului în rândul romilor este de circa 1%.

mmt
Metro Media Transilvania

Șomaj

- Este dificil de estimat o cifră reală a ratei șomajului, din cauza ponderii ridicate a romilor care se declară casnici. Datele de sondaj ne indică cifre mai mici ale șomajului declarat (14% în 2008 și 9% în 2010) dar ponderi ridicate ale celor care se declară casnici (43% în 2008 și 50% în 2010).
- Din estimările autorităților publice locale, rata șomajului în rândul etniei rome este de aproape 30%. Rate ridicate de șomaj în rândul romilor putem identifica în regiunea Nord Est (37%) în timp ce în Sud Est rata șomajului estimat este de 23%.

Șomaj

- Nu există diferențe semnificate între rata șomajului
  - din mediul urban și mediul rural
  - dintre categoriile de localități rurale definite de IDC
  - dintre tipurile de comunități rome
- Dintre cei care nu au un loc de muncă, numai aproape o treime au avut un loc de muncă pentru cel puțin 3 luni (32%).
- Motivele pentru care nu mai lucrează sunt *disponibilizările (30%), pensionarea (19%), falimentul companiilor (19%)*.
- Ceva mai mult de jumătate dintre cei fără loc de muncă (56%) își doresc cu siguranță un loc de muncă în timp ce 13% nu sunt siguri iar 22% nu își doresc.

mmt
Metro Media Transilvania

Căutarea unui loc de muncă

- 44% dintre romii adulți declară că în prezent își caută un loc de muncă.
- 35% dintre romii cu ocupație caută o slujbă, în special zilierii.
- Cei mai importanți determinanți ai căutării unui loc de muncă: statusul ocupațional actual (ne-ocupații), regiunea de dezvoltare (Sud Vest Oltenia, București), sexul (masculin).
- Căutarea unui loc de muncă se face în special prin intermediul rețelelor sociale sau urmărind anunțurile din presă. Numai 19% au apelat la AJOFM.

Calitatea locuirii

- Circa 37% dintre locuințele persoanelor de etnie romă sunt construite din chirpici (24% în urban și 44% în rural). Față de 2006 putem remarca, la nivel național, o scădere a ponderii locuințelor din chirpici cu 6%, în special în mediul urban (de la 34% la 24%).
- Numărul mediu de persoane din gospodăriile rome este de 4.8. Valoarea este în scădere față de 2006 (5.6), posibil din cauza migrației.
- Numărul mediu de persoane/cameră de locuit este de circa 2.4 persoane iar suprafața locuibilă/persoană este de circa 8 m^2, valori semnificativ mai mici decât în cazul populației ne-rome.

mmt
Metro Media Transilvania

Calitatea locuirii

- Din estimările administrației publice locale din 62% din localitățile României, existau circa 1,2% locuințe improprii locuirii (insalubre, degradate). Aproape jumătate dintre acestea (43%) erau locuite de romi și ele erau locuite de circa 19% din romii din acele localități.
- Circa trei sferturi din locuințele romilor sunt situate la periferia localităților și numai 15% în zone centrale.
- Accesul la utilitățile de bază este semnificativ mai redus în cazul locuințelor romilor decât în cazul populației non-rome (15% sunt racordate la gaz, 87% la electricitate, 19% la canalizare și 26% la apă curentă).

Calitatea locuirii

- 70% dintre romi consideră că locuințele lor au nevoie de reparații serioase.
- Rata de acces la Internet este de circa 12% iar la televiziunea prin cablu sau satelit de 57%. 75% dintre gospodării sunt dotate cu TV color iar 15% cu calculator.
- Telefonia fixă este prezentă în circa 8% dintre locuințe dar 54% dețin cel puțin un telefon mobil.
- În 50% dintre gospodării există frigider și în 16% mașină de spălat automată.
- Ponderea gospodăriilor care dețin automobil este de 9%.

Resurse agricole

- 8% dintre romi declară că au în proprietate teren agricol dar numai 6% declară că l-au și cultivat în 2010.
- Sub 1% dintre romi declară că dețin în proprietate suprafețe de pădure sau pășune.
- 25% dintre romi au crescut păsări, 17% au crescut porci, 10% au cai, 3% dețin vaci cu lapte, câte 1% au oi și capre.
- Numai circa 1% dintre romi a reușit să valorifice o parte din producția agricolă a gospodăriei.

Accesul la serviciile sociale

- Datele ne indică faptul că un procent de circa 21% dintre romi nu au absolvit nici un nivel de educație. Rata este mai ridicată în rândul femeilor (25%) decât în rândul bărbaților (18%). Vârstnicii (65+) au beneficiat numai în proporție de 57% de serviciile de educație.
- Nu există diferențe de școlarizare între rural și urban.
- Abandonul școlar e facilitat în primul rând de *lipsa hainelor, încălțămintei* și a *rechizitelor școlare*. În ultimii doi ani, în aproape o treimi din gospodăriile romilor copiii au lipsit de la școală din acest motiv.

Accesul la serviciile sociale

- În 16% din cazuri copii au absentat deoarece a trebui să muncească iar în 14% din cauza drumurilor proaste sau a distanței mari. Lipsa profesorilor sau condițiile din școală sunt motive secundare de absenteism.
- Utilitatea educației, transpusă în venitul lunar obținut, ne indică, faptul că fiecare treaptă de educație oferă, în medie, un plus de 155 lei venitului lunar al unui bărbat și 120 lei venitului lunar al unei femei.

Accesul la serviciile sociale

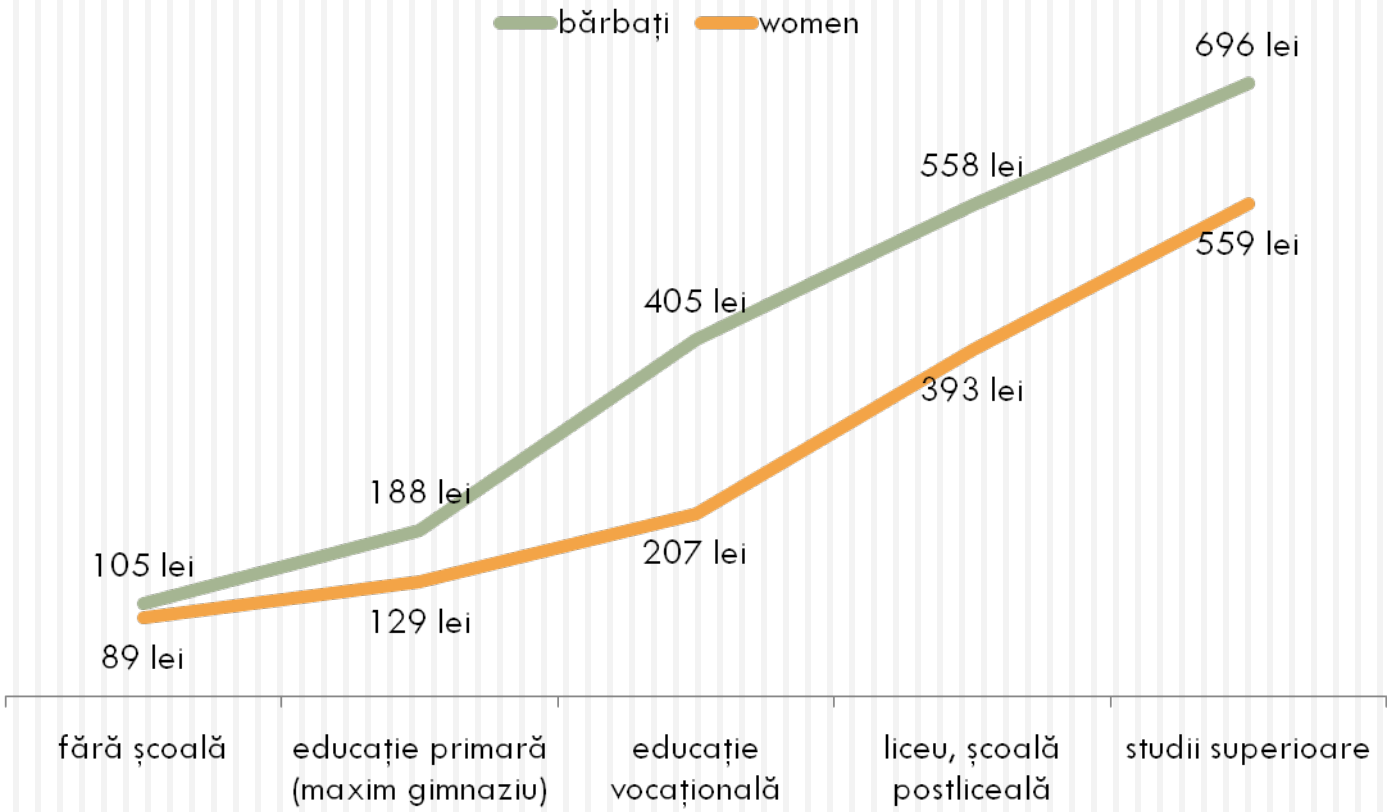

Venitul în funcție de nivelul de educație atins și sex

Metro Media Transilvania

Accesul la serviciile sociale

- 86% dintre gospodăriile rome sunt înscrise în totalitate (80%) sau parțial (6%) la un medic de familie dar rata de accesare a serviciilor de sănătate este de circa 52%, mai mică decât în cazul populației non-rome.
- Încrederea în mediatorul școlar și cel sanitar e una de nivel mediu (36%-37% încredere multă și foarte multă).

Accesul la serviciile sociale

- 30% dintre gospodăriile rome primesc ajutor social prin legea Venitului Minim Garantat (VMG), 2% prin cantina socială și 30% ajutor social pentru încălzire.
- 70% dintre cei care beneficiază de legea VMG au prestat anumite activități pentru a primi acest ajutor cum ar fi *salubrizare* (57%), *îngrijirea spațiilor verzi* (10%), *întreținerea șanțurilor* (9%).
- 59% dintre cei care beneficiază de ajutor social prin legea VMG consideră că nu s-ar descurca deloc fără acest ajutor iar alte 22% consideră ca s-ar descurca foarte greu.

mmt
Metro Media Transilvania

Accesul la serviciile sociale

- Circa 69% dintre administrațiile publice locale declară că au o Strategie de Dezvoltare Locala (SDL).
- Numai în 31% din cazuri, SDL conține prevederi pentru comunitatea romă.
- Există diferențe semnificative dintre rural și urban (numai 28% dintre SDL rurale se referă la romi în timp ce 57% din SDL urbane vizează această comunitate).
- Județele cu o rată mai mare de SDL care conțin referiri la romi sunt Sălaj (69%), Sibiu (57%), Bihor (56%) și Satu-Mare (56%).

mmt
Metro Media Transilvania

Accesul la serviciile sociale

- Circa jumătate din administrațiile publice locale declară că acordă suport grupurilor vulnerabile, altul decât cele stabilit prin legea VMG sau ajutorul pentru încălzire.
- În 32% din aceste localități, romii sunt incluși în rândul beneficiarilor, constituind a treia categorie, după persoanele cu venituri mici (care primesc ajutoare în 66% din aceste localități) și persoanele cu dizabilități (38%).

Accesul la fonduri europene

- 54% dintre romi consideră că fondurile europene i-ar ajuta să trăiască mai bine în timp ce 22% nu pot oferi un răspuns la această întrebare.
- Numai 14% dintre romi au cunoștință de acțiuni colective din comunitate menite să atragă prin proiecte finanțare europeană în timp ce 73% nu știu dacă au existat sau nu astfel de demersuri.
- 13% dintre romi știu de derularea unor proiecte locale cu bani europeni, 11% știu de proiecte finanțate cu banii Primăriei, 7% au auzit de proiecte finanțate cu bani de la Consiliul județean sau Prefectură.

mmt
Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

- Aceste proiecte vizează în principal *infrastructura stradală* (18%), *reabilitarea unor clădiri sau spații* (7%), *rețeaua de apă* (6%) sau *canalizare* (6%).
- Numai 28% dintre romi declară că personal sau la nivel de gospodărie au beneficiat în mod direct de pe urma acestor proiecte, beneficiile vizând în special *infrastructura stradală*, *introducerea apei curente*, *ajutoare/subvenții* sau prin *posibilitatea de a se implica direct*.
- 81% dintre cei intervievați consideră că aceste proiecte erau foarte necesare pentru cei din localitate iar 72% consideră că de pe urma lor au beneficiat foarte multe persoane.

Accesul la fonduri europene

- Numai 23% dintre romi declară că gospodăria a participat la aceste proiecte cu bani, materiale sau prin muncă.
- Implicarea în proiecte comunitare sau de vecinătate e necondiționată în cazul a 43% dintre romi și condiționată de obținerea unor beneficiu personale sau familiale, în cazul a 28%. 20% dintre romi nu s-ar implica în astfel de proiecte.
- Dintre cei care ar contribui la un astfel de proiect, 90% ar face-o cu muncă și numai 13% cu bani.
- Influența liderilor etniei în mobilizarea romilor e una moderată și acționează în dublu sens, per ansamblu aducând un plus de 4% în favoarea implicării.

mmt
Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

- 27% dintre romi au participat în 2010, împreună cu alți oamenii din localitate, pentru a face ceva în folosul comunității.
- Această experiență e unul dintre determinanții implicării în acțiuni colective viitoare.

Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

- Circa 86% dintre primării au depus sau pregătit în perioada 2007-2010 cereri de finanțare pentru fonduri europene nerambursabile.
- În urban avem o rată mai ridicată de aplicare, de 93%, în timp ce în rural avem o rată de aplicare de 85%.
- În general, primăriile din rural cu comunități mari de romi au depus într-o măsură semnificativ mai mare astfel de cereri (87%-90%) decât cele cu comunități mici de romi (84%).
- 94% dintre aceste primării au aplicat pentru fondurile structurale, 30% pentru PHARE și 21% pentru alte fonduri de preaderare.

mmt
Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

- Numai o rată de 14%-19% din primăriile rurale au un departament specializat în elaborarea de proiecte pentru obținerea de fonduri europene.
- Există o ușoară asociere între gradul de dezvoltare al localității rurale și existența unui departament specializat pe probleme privind accesul al fondurile europene.

Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

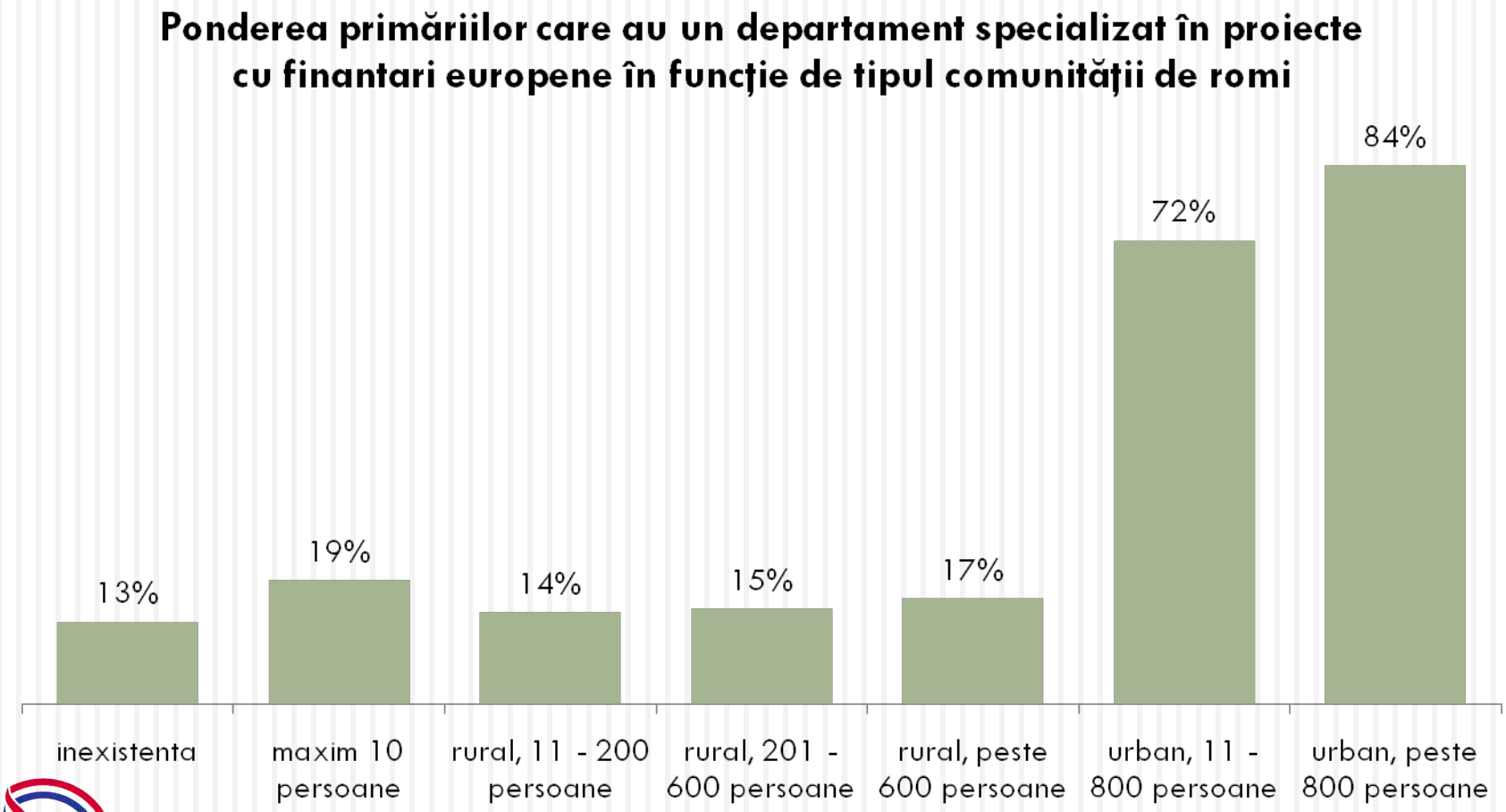

Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

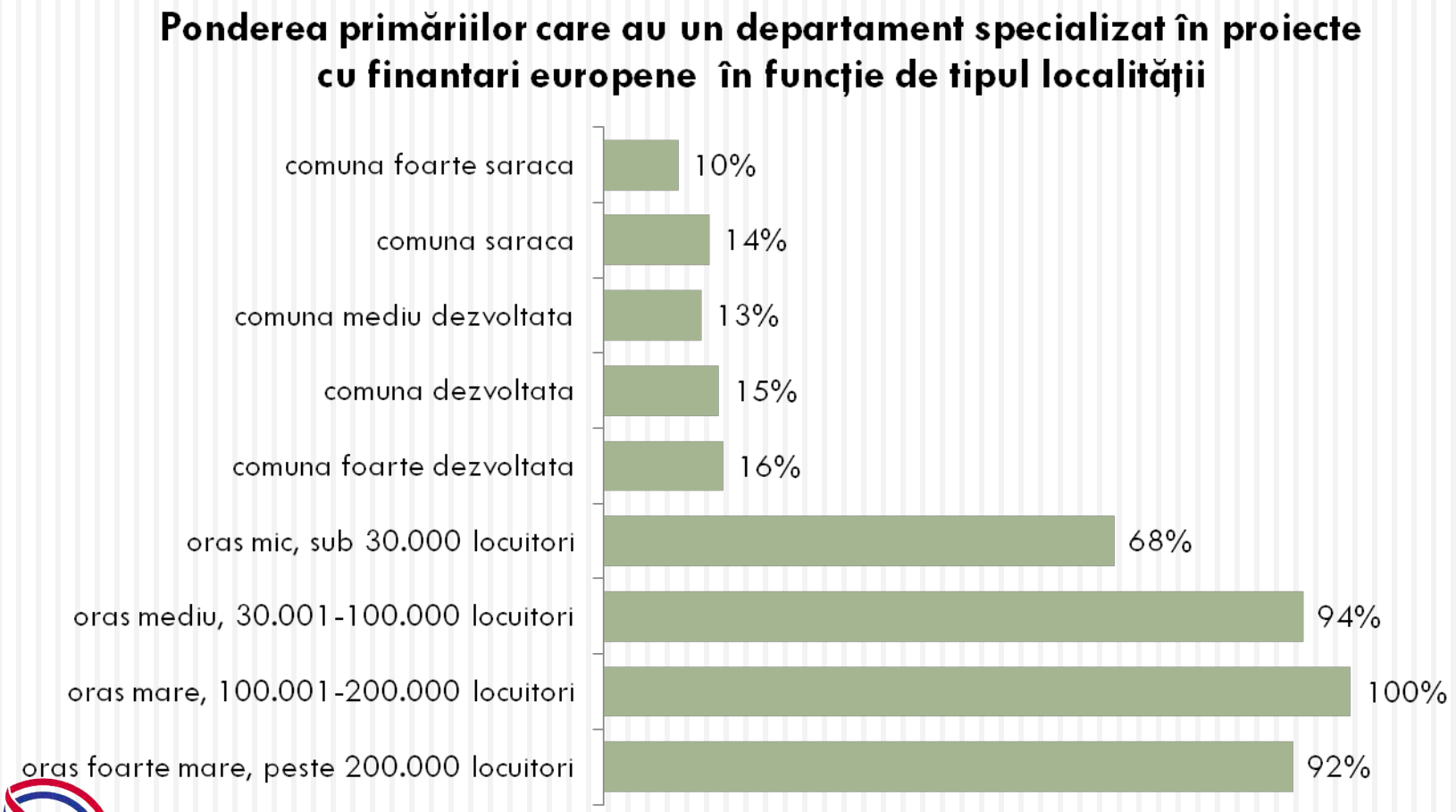

mmt
Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

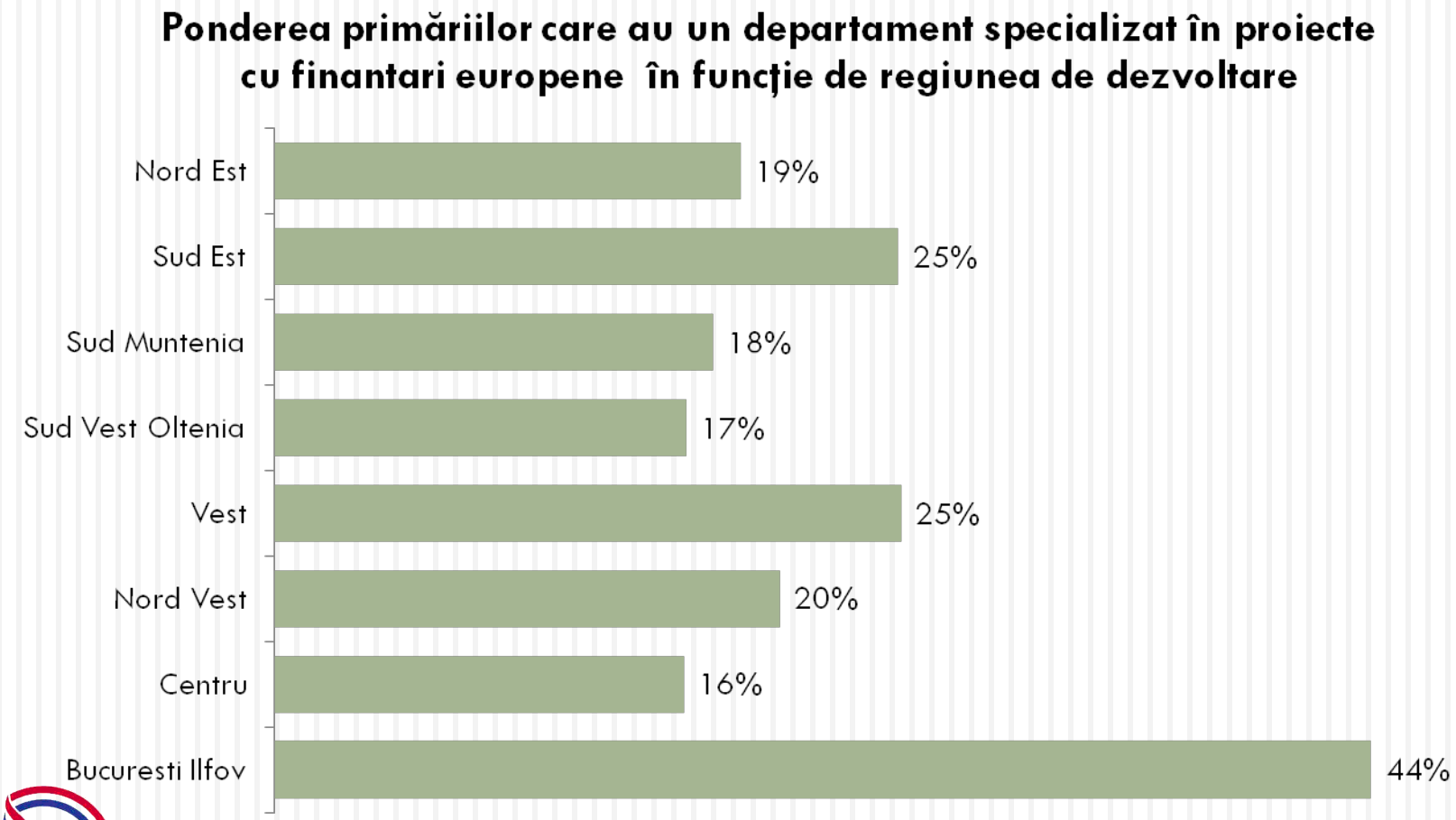

Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

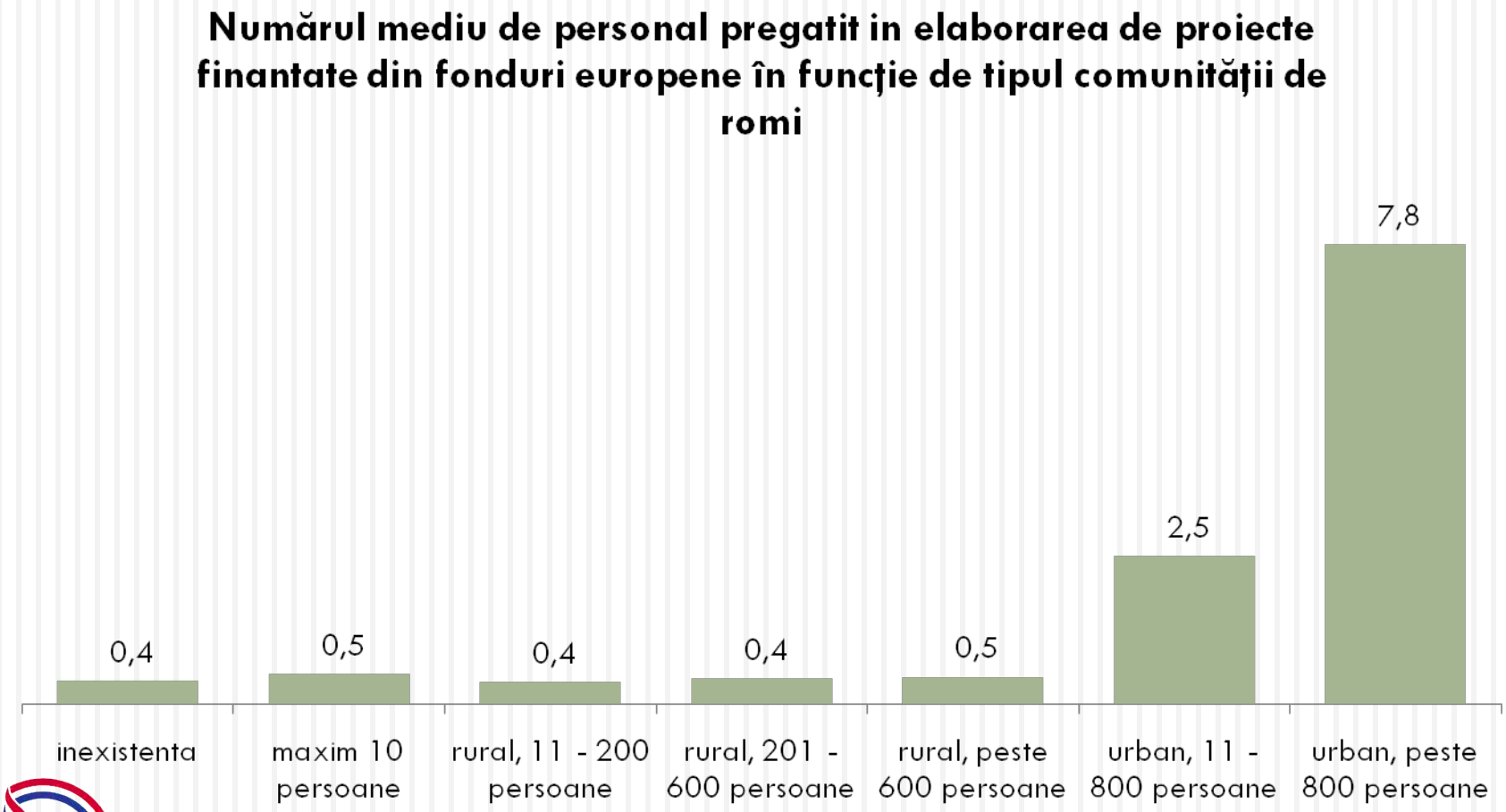

Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

Numărul mediu de personal pregatit in elaborarea de proiecte finantate din fonduri europene în funcţie de tipul localităţii

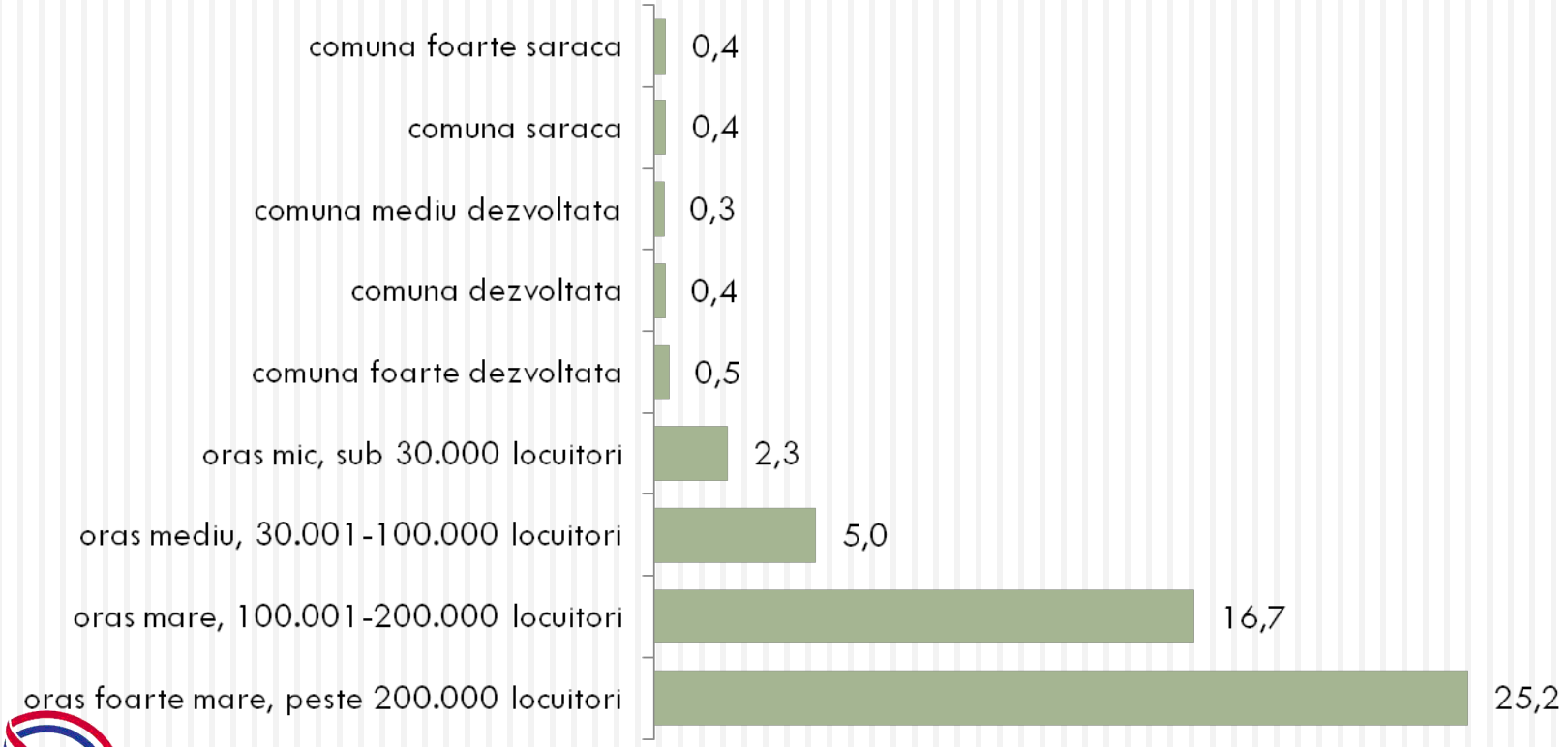

mmt
Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

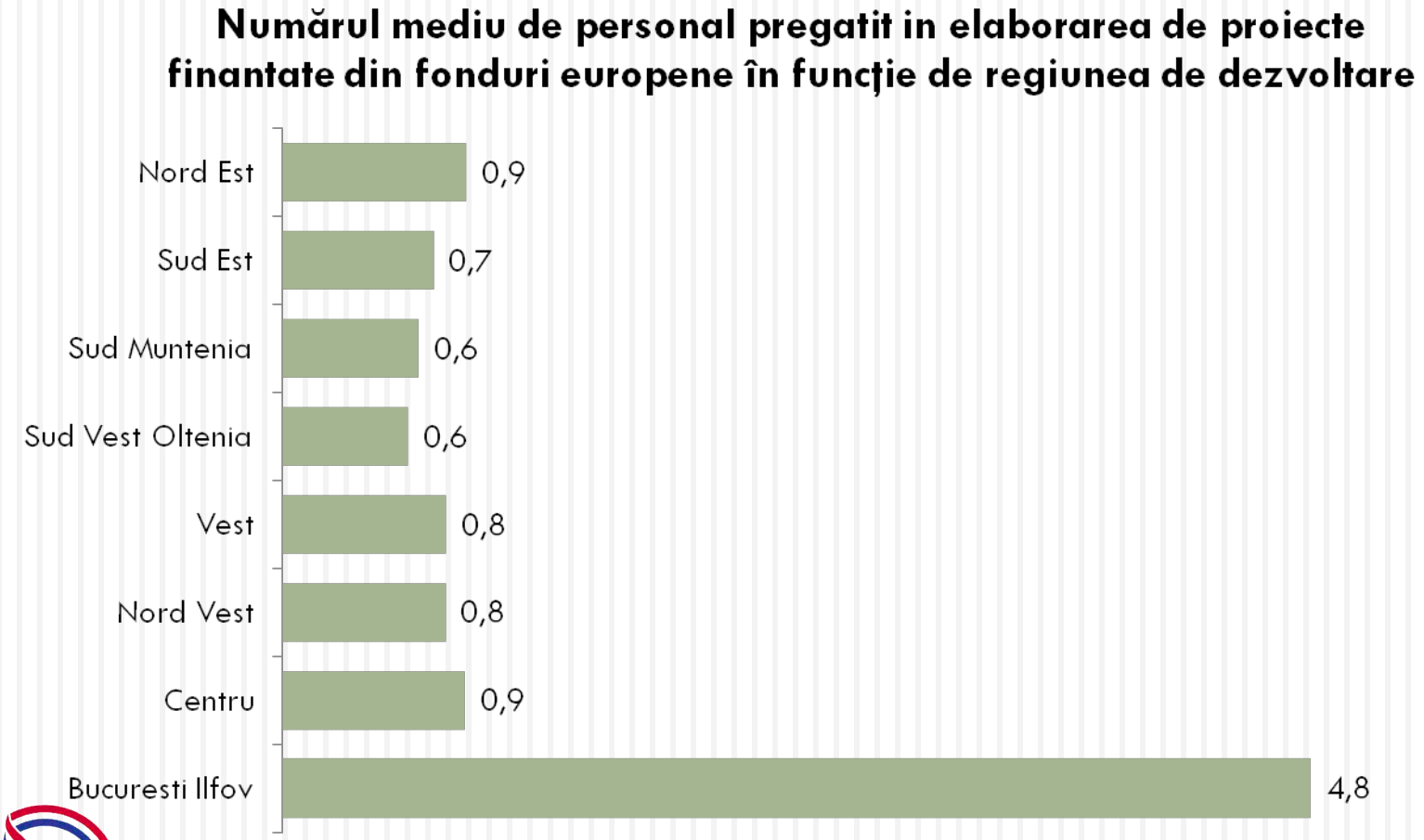

Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

- Numărul mediu de proiecte depuse este similar (2.1), în rural, pentru toate tipurile de comunități rome. În schimb, e mult mai ridicat în mediul urban cu comunități de sub 800 romi (5.5) și mai ales în mediul urban cu comunități mari de romi (8.0).
- În rural, media proiectelor aprobate nu diferă semnificativ între tipurile de comunități cu romi (de la 0.3 la 0.4). În schimb, în urbanul cu comunități de sub 800 romi , media proiectelor aprobate este de 1.2, iar în urbanul cu peste 800 romi este de 1.6.
- Nici în privința ratei de respingere nu apar diferențe în rural (între 0.4 și 0.5) dar în urban avem rate de 1.1, respectiv 1.6.

mmt
Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

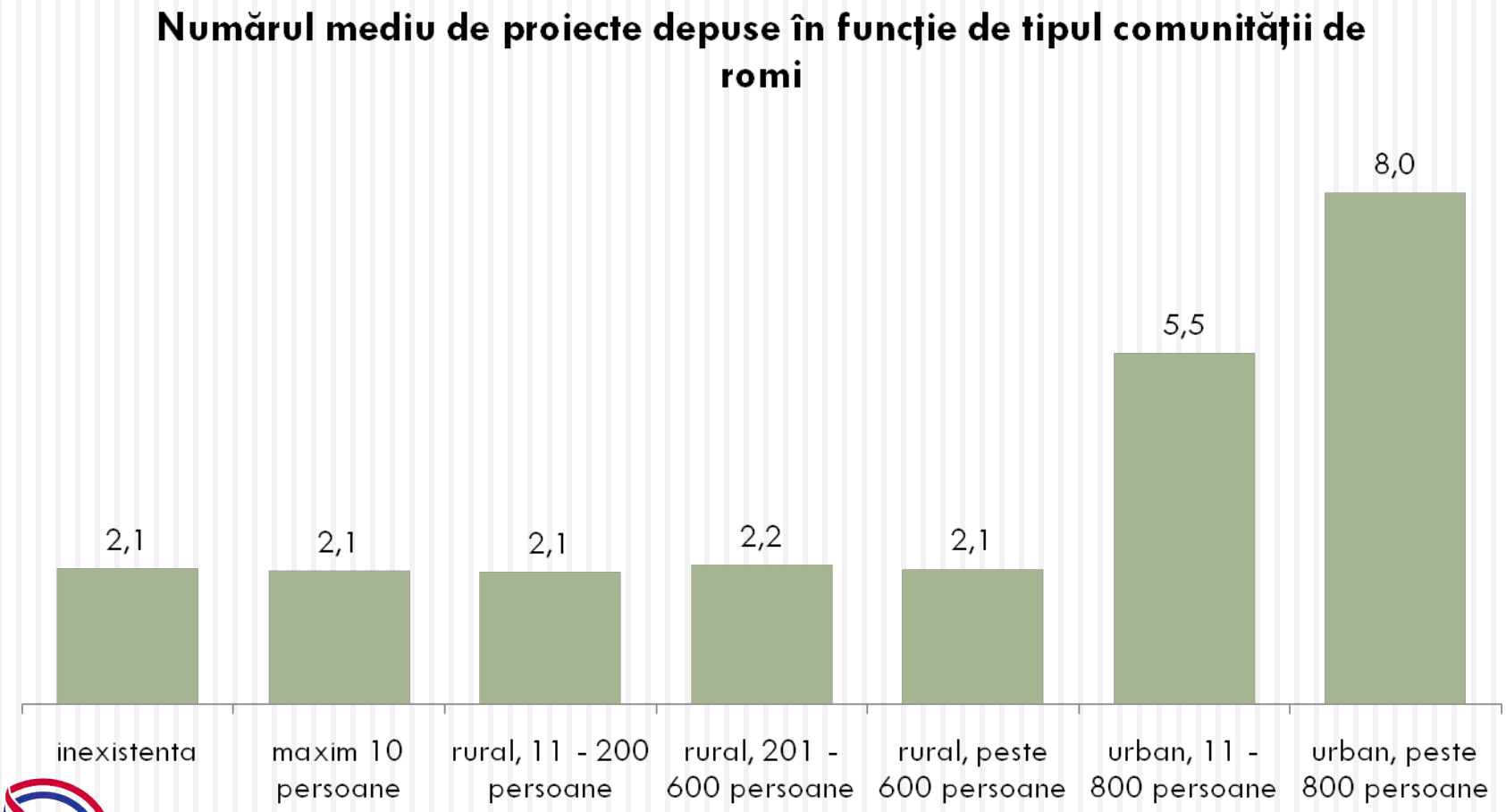

Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

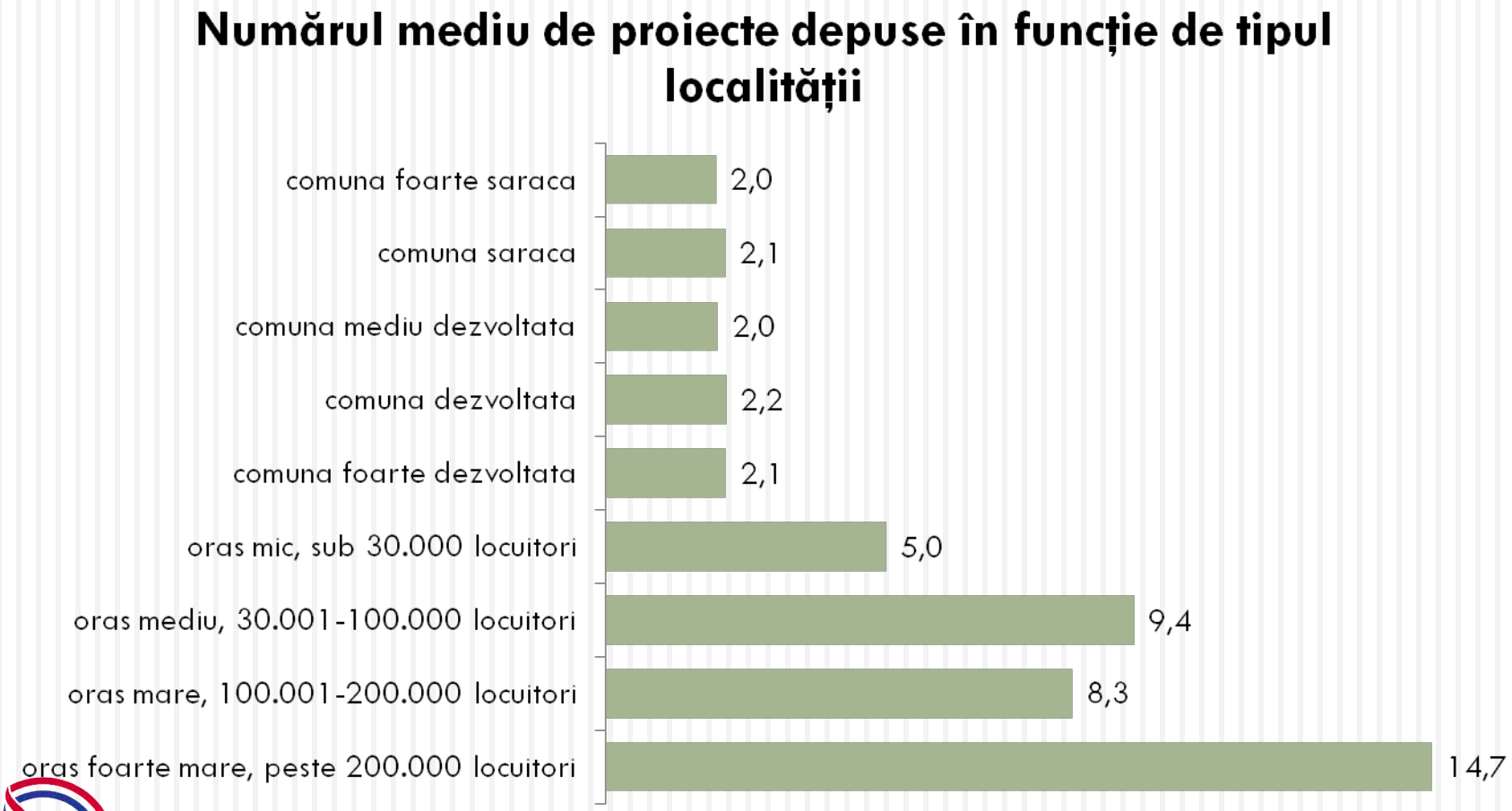

Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

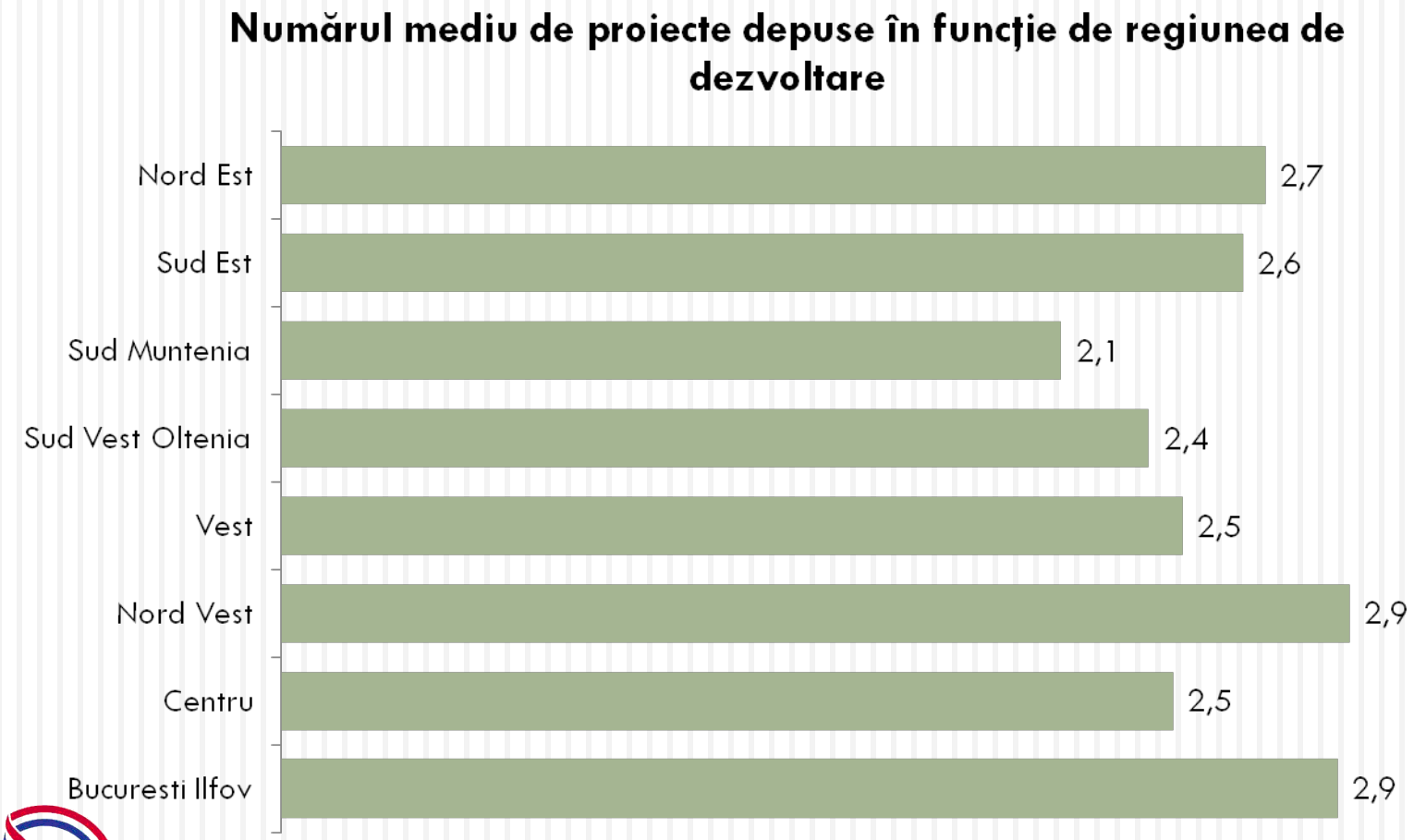

Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

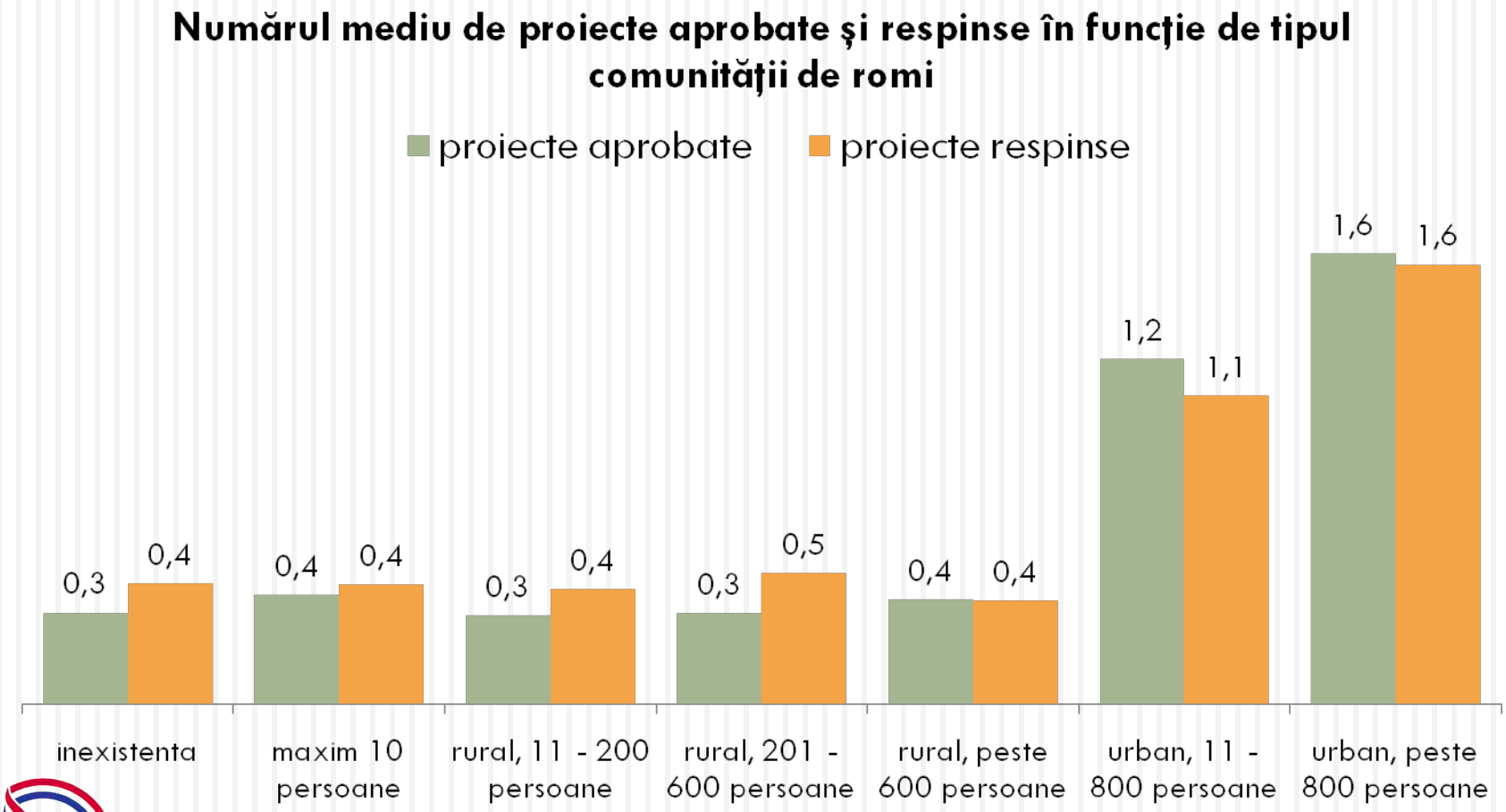

mmt
Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

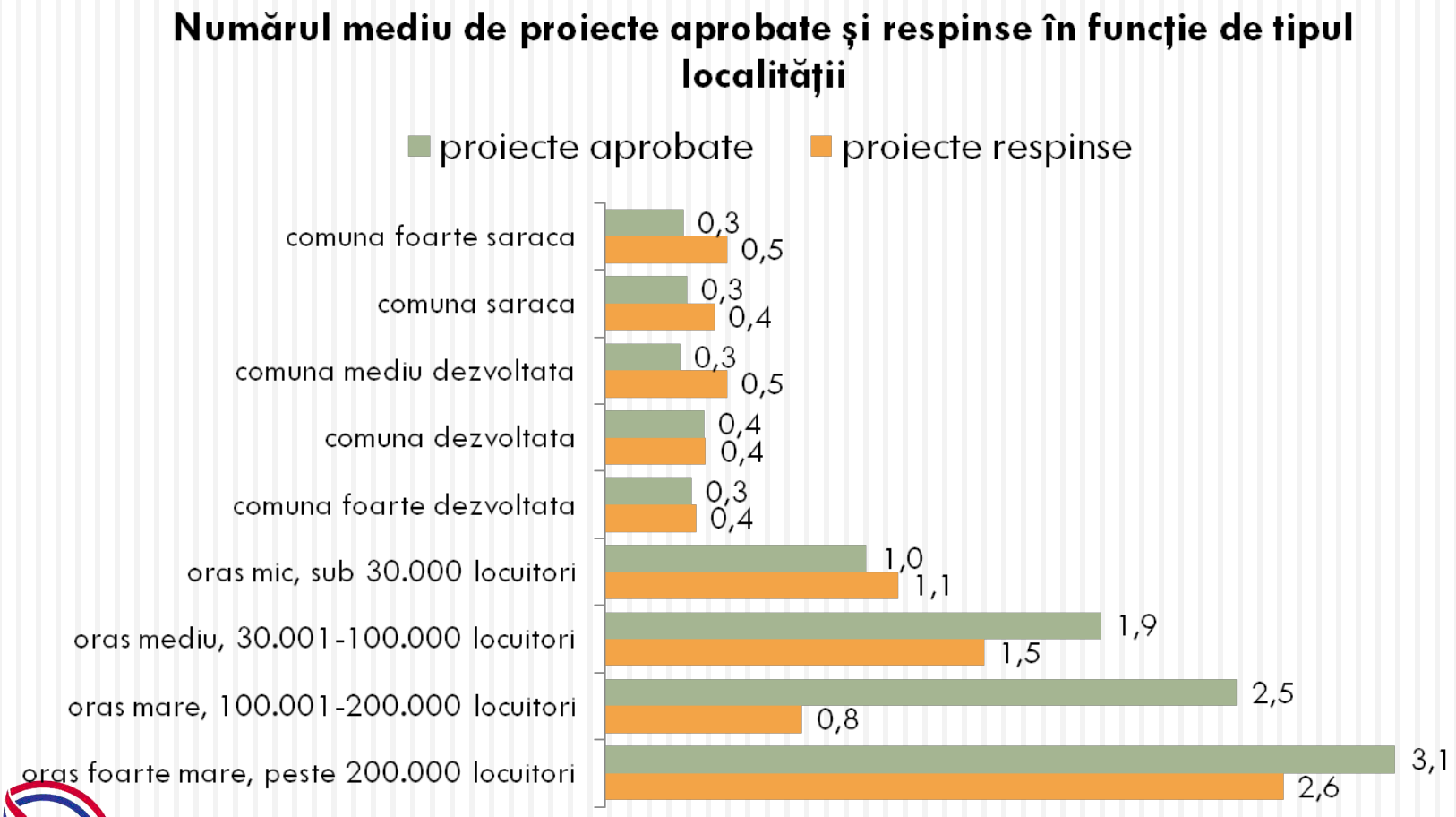

mmt
Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

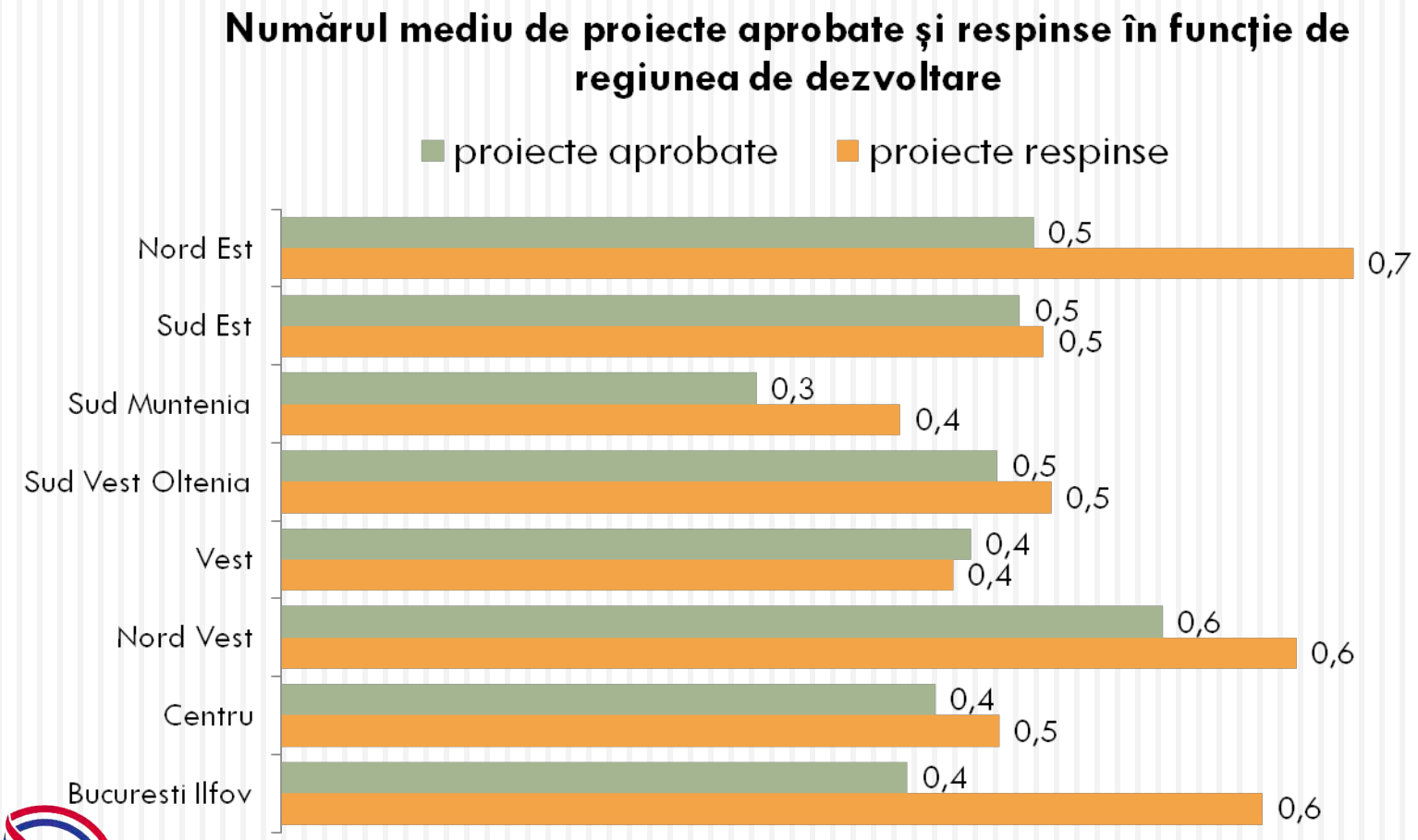

mmt
Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

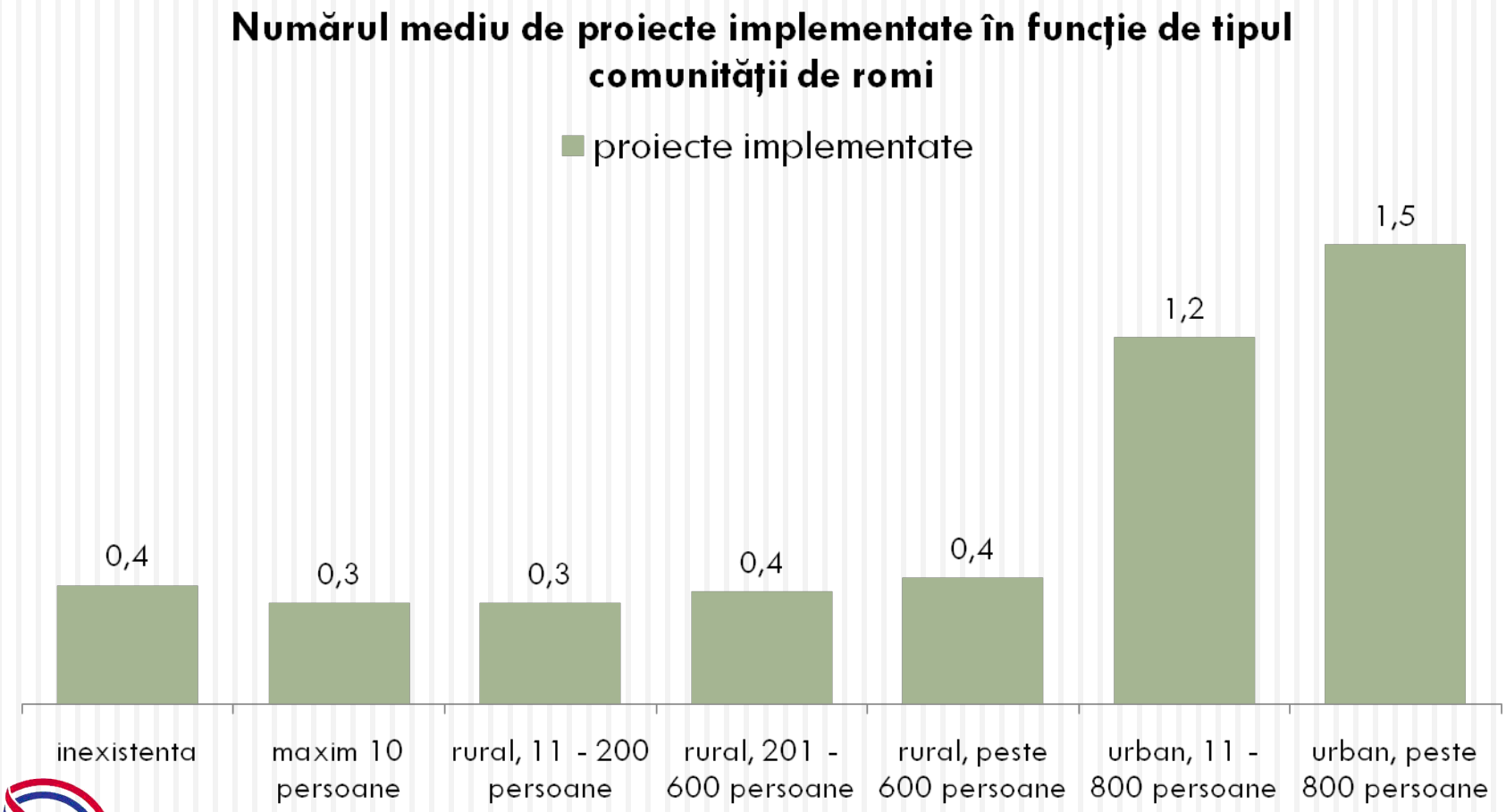

mmt
Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

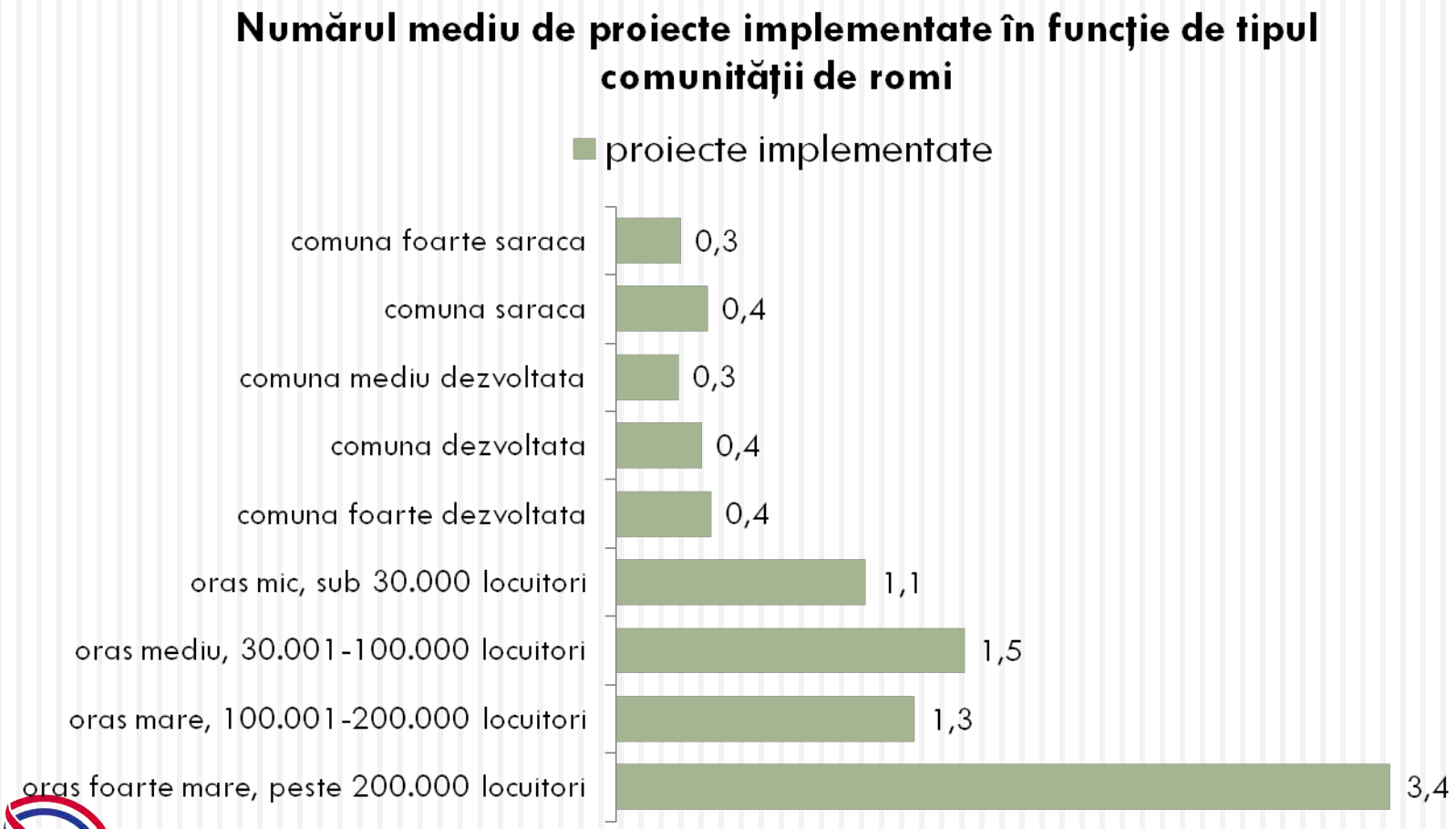

mmt
Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

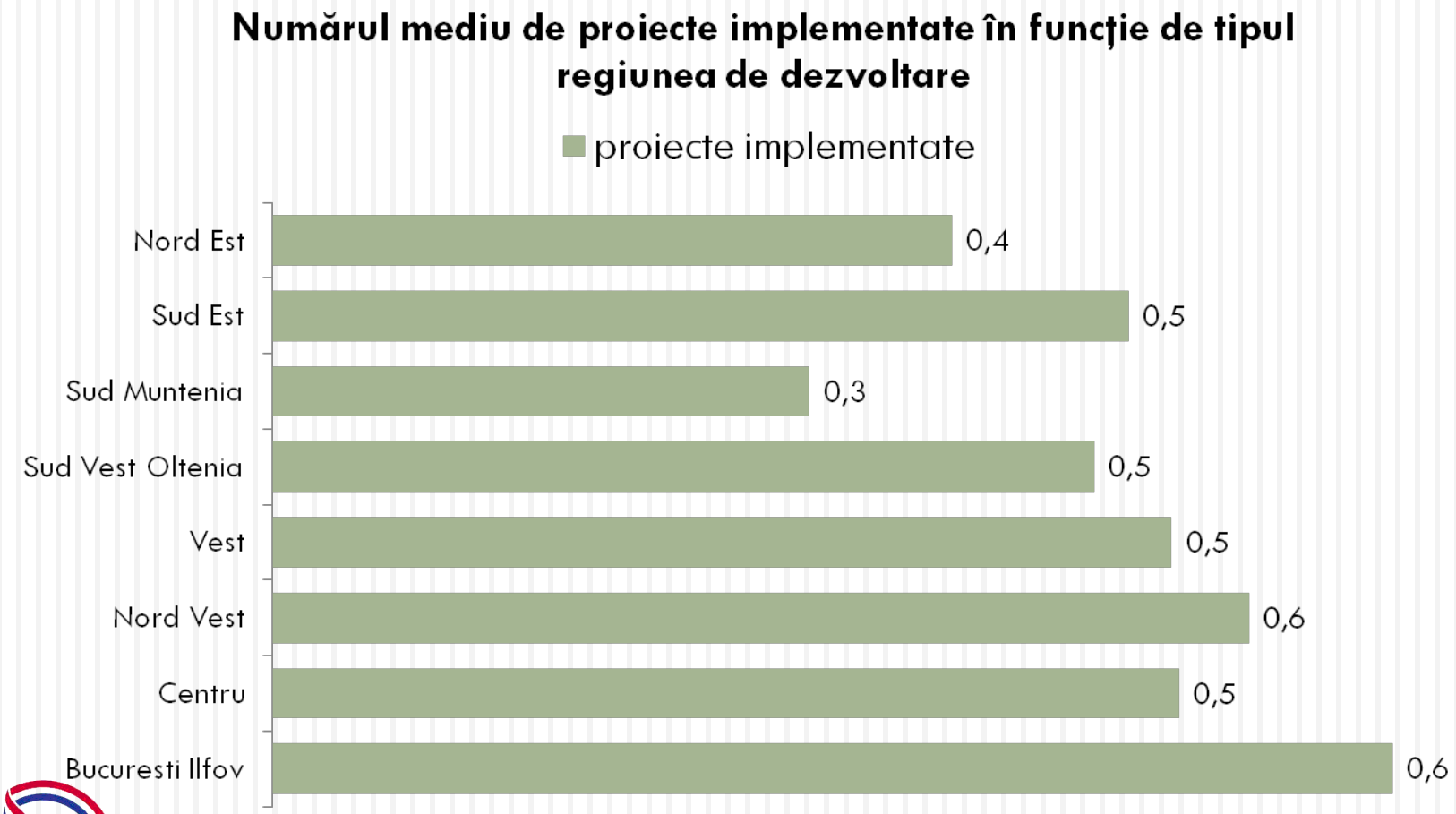

Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

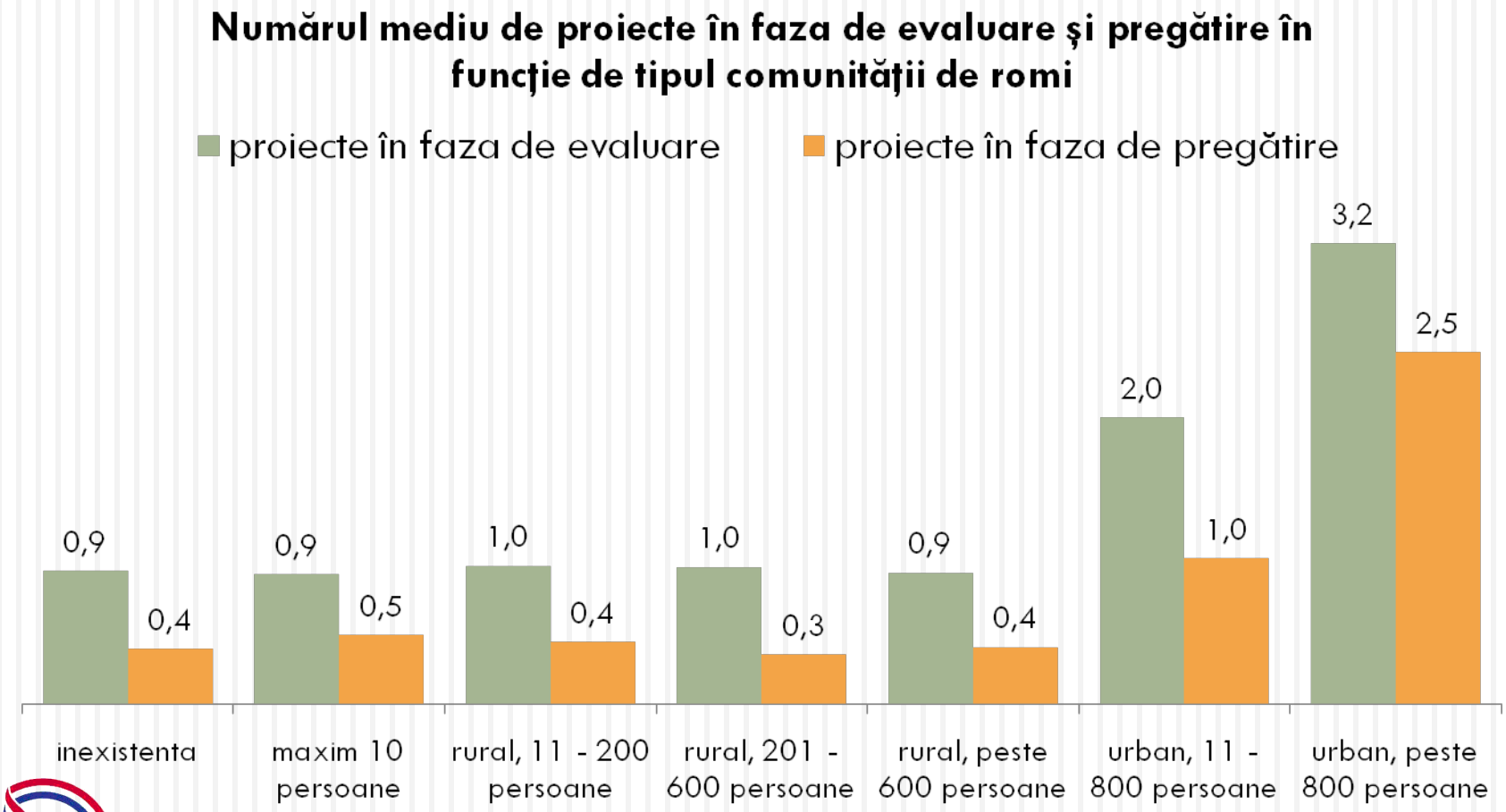

mmt
Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

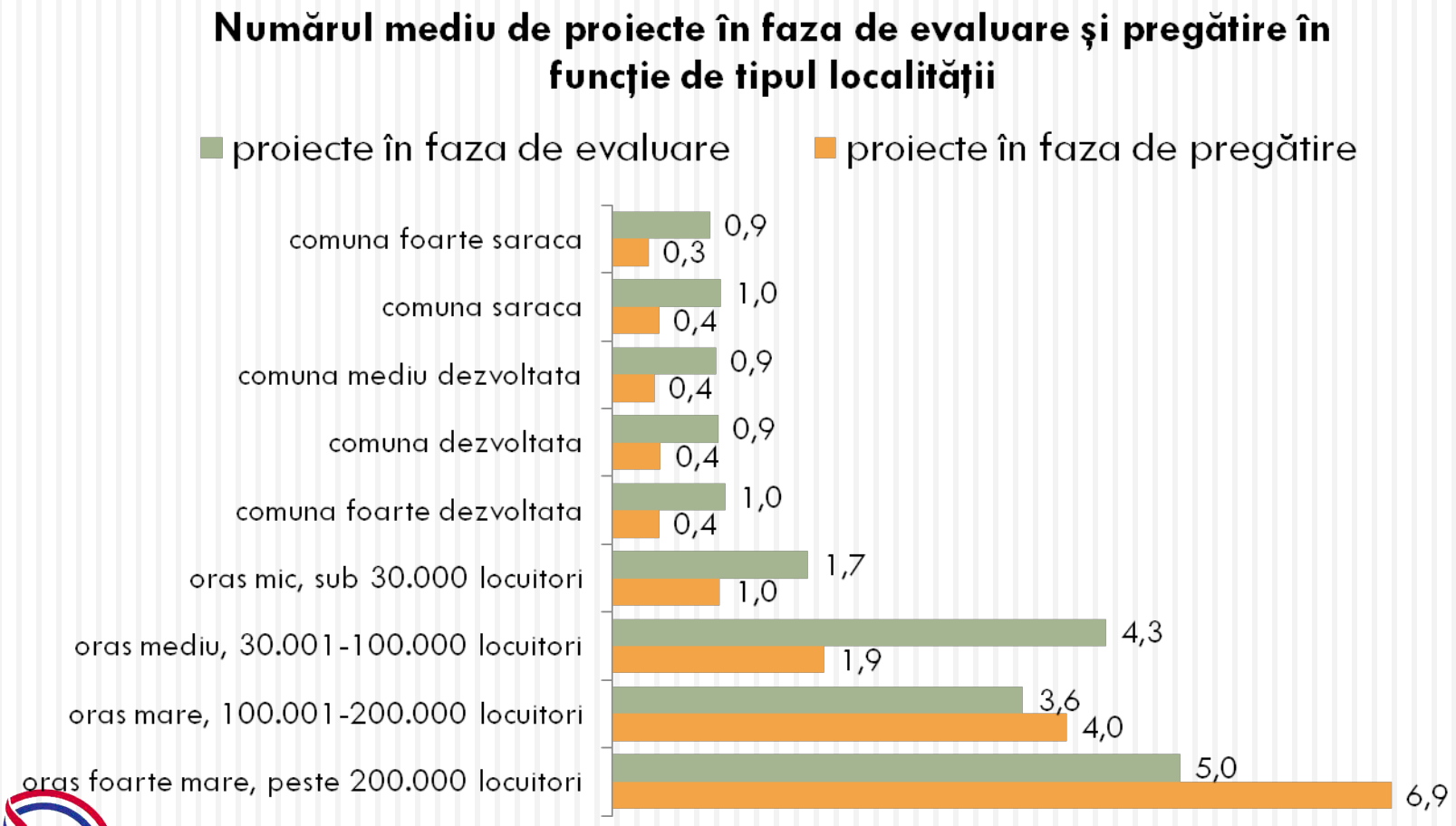

mmt
Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

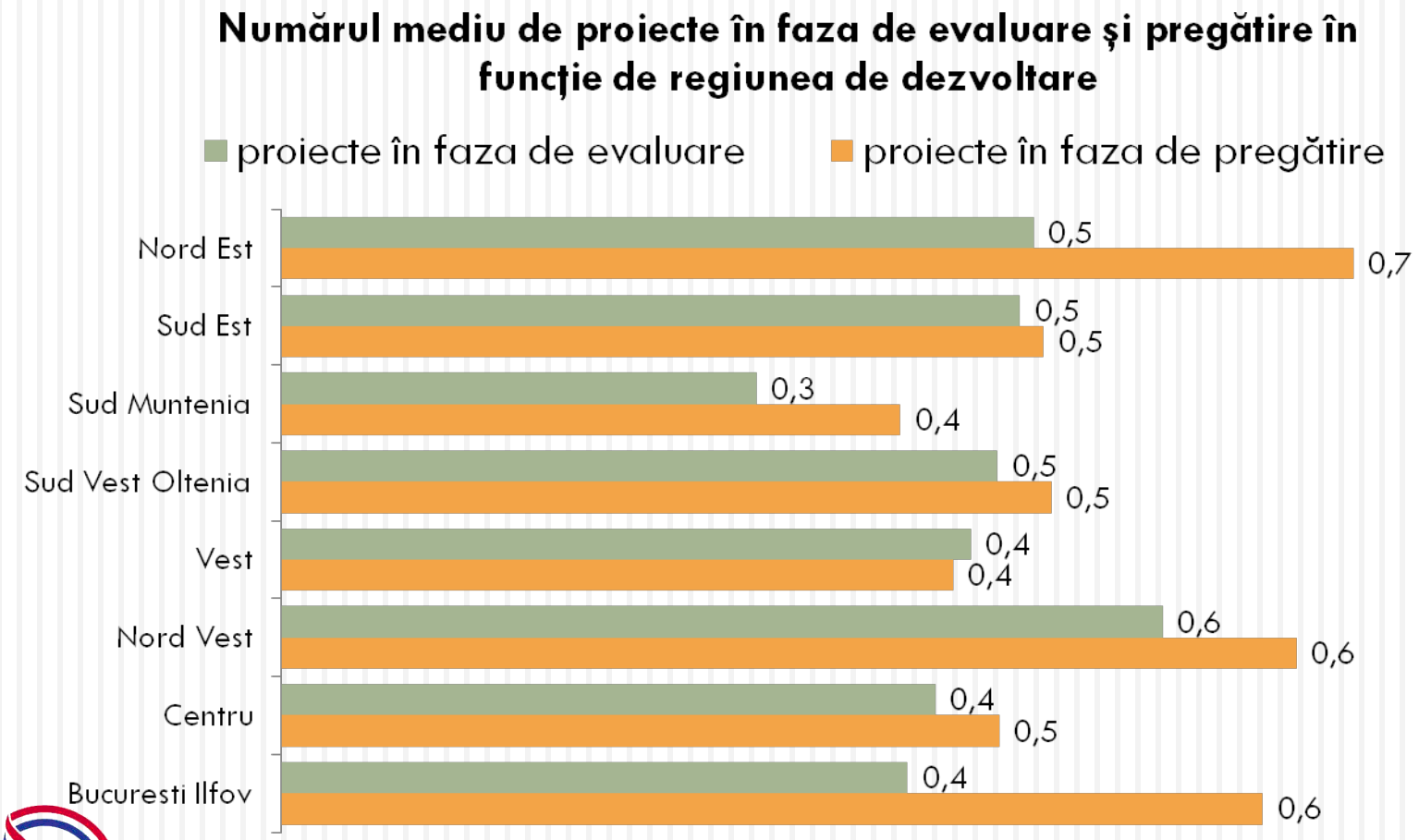

mmt
Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

- În medie s-au depus 2.5 proiecte, cele mai multe în Nord Vest (2.9), București (2.9) și Nord Est (2.7).
- Media de proiecte aprobate e de 0.4, adică un proiect la 2.4 proiecte depuse. Cea mai mare medie de aprobare o au primăriile din Nord-Vest (0.6) în timp ce primăriile din Sud Muntenia au o rată medie de aprobare de (0.3).
- În privința proiectelor respinse, regiunea Nord Est are o rată medie de 0.7 proiecte respinse și e urmată de regiunea Nord Vest, cu o medie de 0.6 proiecte respinse. O rată mai mică de proiecte respinse o au primăriile din Sud Muntenia.

mmt
Metro Media Transilvania

Accesul la fonduri europene

- Practic, în privința accesării fondurilor structurale, nu putem identifica diferențe semnificative în mediul rural, între diferitele tipuri de localități
- Remarcăm clivajul rural-urban în ceea ce privește succesul cererilor de finanțare depuse. Accesul la fondurile structurale este în mare măsură determinat de factori rezidențiali.
- Primăriile care au SDL au mai multe proiecte depuse, aprobate și implementate decât celelalte. Primăriile care au în SDL prevederi destinate romilor au depus mai multe proiecte și au și un număr mai mare de proiecte aprobate.

Concluzii

- Dincolo de specificul cultural, atitudinal sau comportamental al etniei, aspirațiile/dorințele fundamentale sunt relativ similare. Diferă nivelul de resurse dar și mecanismele prin care pot/vor să fie atinse.
- Resursele individuale sunt reduse, ca atare indicatorii cantitativi sau calitativi de ocupare sunt mult sub cei ai populației non-rome.
- Contextul actual, marcat de criză, i-a afectat pe romi, în special în privința accesului la piața forței de muncă. Putem afirma că romii se numără printre cele mai afectate categorii.
- Educația joacă un rol-cheie în obținerea unui loc de muncă, în condițiile în care șomajul reprezintă o problemă structurală.

Concluzii

- Nivelul de asistare socială e unul ridicat și e vital pentru comunitate.
- Eficiența liderilor comunității nu e una foarte ridicată iar programele de mediere comunitară trebuie îmbunătățite.
- Există un clivaj real între rural și urban în ceea ce privește accesul la fondurile structurale.
- Există diferențe regionale și de mediu în ceea ce privesc resursele administrației de a atrage fonduri europene.
- Lipsa unor strategii locale în privința romilor poate îngreuna accesul acestora la fondurile europene, în condițiile unei capacități generale scăzute de atragere a fondurilor europene.

mmt
Metro Media Transilvania

Concluzii

- Nivelul de asistență socială e unul ridicat și e vital pentru comunitate.
- Lipsa unor strategii locale în privința romilor poate îngreuna accesul acestora la fondurile europene, în condițiile unei capacități încă scăzute de atragere a fondurilor europene.
- Există un clivaj real între rural și urban în ceea ce privește accesul la fondurile structurale.
- Există diferențe regionale în ceea ce privesc resursele administrației de a atrage fonduri europene.

mmt
Metro Media Transilvania

Recomandări

- Încurajarea (re)formării leadership-ului comunitar și a acțiunilor colective care vizează beneficiul întregii comunității.
- Monitorizarea permanentă, la nivel teritorial a
  - eficienței unor programe demarate
  - distribuției fondurilor europene
  - procesului de implementare
  - impactului rezultatelor
- Continuarea programele de pregătire a autorităților locale pentru accesarea de fonduri europene.
- Promovarea principiilor de bună practică în utilizarea fondurilor europene.

mmt
Metro Media Transilvania

Recomandări

- Menținerea unui acces echilibrat la fondurile europene prin stimularea accesării fondurilor comunitare în
  - Comunitățile rurale
  - Comunitățile slab dezvoltate și care se confruntă cu lipsa resurselor
  - Comunitățile cu mulți romi
- Elaborarea unei strategii la nivel național care să asigure accesul echilibrat al diferitelor comunități la fondurile europene.
- Încurajarea administrațiilor publice locale pentru elaborarea de strategii de dezvoltare locală cu prevederi exprese care să vizeze comunitățile de romi.

mmt
Metro Media Transilvania

Întrebări, comentarii

mmt
Metro Media Transilvania